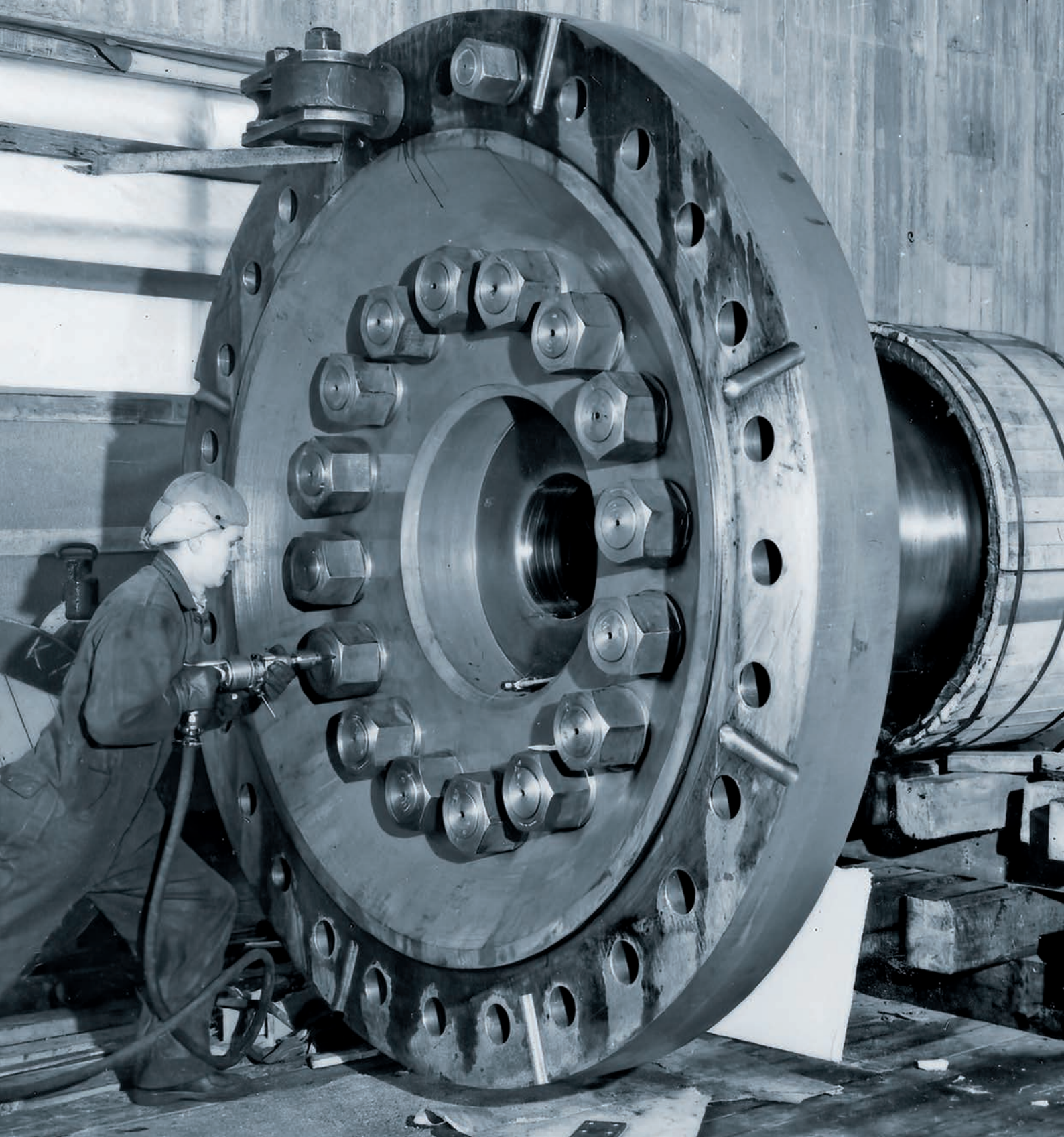


TOIMINTAKERTOMUS 2024



elka

SUOMEN
ELINKEINOELÄMÄN
KESKUSARKISTO

DESIGN | ARKISTO

SISÄLTÖ

Arkistonjohtajalta	3
Hallintoelinten toiminta	4
Strategia	4
Talous	4
Henkilöstö	7
Yhteistyö ja verkostot	7
Arkistoaineiston vastaanottaminen	7
Aineistojen käsittely ja digitointi	8
Asiakaspalvelu	10
Viestintä ja markkinointi	11
Koulutus ja neuvonta	11
DESIGNARKISTO, henkilöstö ja talous	13
Aineistojen hankinta ja vastaanotto	13
Aineistojen käytettävyyden edistäminen	14
Aineistojen jakelu ja saatavuus	14
Koululaisten työpajapilotoinnit	16
Toimintatietoja ja tilastoja	20
Kuvia toimintavuoden tapahtumista	28



*Vanhat valokuvat ovat Kemijoki Oy:n luovuttamasta arkistosta.
Kansikuvassa turbiinin akseli ja yllä nosturi Seitakorvasta.*

Toimintakertomus 2024

KEHITTÄMISEN JA TAPAHTUMIEN VUOSI

Elkan toimintavuodesta 2024 nousee päälimmäisenä mieleen vauhdikas toiminnan kehittäminen sekä monien tapahtumien syksy. *Tekoälyllä lisäarvoa digiarkistojen asiakkaille (AIDA)* -hankkeessa päästiin sujuvasti jatkamaan sitä työtä, joka oli laitettu alulle aiemmassa *Digitaalisten aineistojen laadun ja käytettävyyden parantaminen tekoälyavusteisesti (DALAI)* -hankkeessa. Kantavana teemanä molemmissa hankkeissa oli uudistaa digitoinnin prosesseja ja kehittää avuksi tekoälyavusteisia työkaluja.

Tapahtumien osalta vuosi oli poikkeuksellisen vilkas. Varsinkin syksyyn osui monia tapahtumia, joita olimme järjestämässä yhdessä kumppaneidemme kanssa. Syyskuussa ollut *Digital Archiving Futures* -tapahtuma keräsi Mikkeliin yli sata alan ammattilaista ympäri Suomea ja maailmaa, ja verkon

kautta sitä seurasi yli kolmesataa ihmistä. Lokakuussa olimme järjestämässä *Yksityiset keskusarkistot 25 vuotta* -juhlaseminaaria ja marraskuussa *Historianopettajien koulutuspäiviä* sekä *Suomen XVIII Liikearkistopäiviä* Mikkeliissä. Mainittakoon vielä syyslomaviikolla järjestetty *Museoiden yö*, joka keräsi 22 000 kävijää eri kohteisiin. Elka oli esillä Sodan ja rauhan keskus Muistissa, jonka auditoriossa esiteltiin kokoelmistamme kerättyjä Mikkelin aiheisia vanhoja filmejä. Unohtaa ei sovi myöskään perinteistä *Arkistojen päivä* -tapahtumaa, joka keräsi Elkaan yli 200 kävijää.

Tapahtumat ja kehittämishankkeet ovat tärkeitä, mutta arkiston perustehtävä on kuitenkin aineiston säilyttäminen ja siihen liittyvästä tietopalvelusta huolehtiminen. Näistäkin tehtävistä selvittiin varsin kunniakkaasti. Vuoden aikana järjestettiin 72 arkistoa, joka määränä mitattuna on 487,78 hyllymetriä. Tietopalvelu veti edellisten vuosien tapaan erityisen hyvin, ja monilla mittareilla tehtiin taas uusia ennätyksiä. Varsinkin tiedusteluiden määrä on viime vuosina kasvanut voimakkaasti ja niihin liittyen myös asiakkaiden tekemien digitoititilausten määrä. Tutkijalissa kävi hieman edellistä vuotta vähemmän asiakkaita, mutta toisaalta tilattujen arkistoyksiköiden määrä kasvoi reilusti. Yhteenvedona voisi todeta, että vuosi 2024 oli Elkalle hyvä.

Tämän Elkan 44. toimintakertomuksen ovat kirjoittaneet ja tilastotiedot keränneet Olli Alm, Mika Kokkonen ja Sari Muinonen.

Olli Alm, arkistonjohtaja



Hallintoelinten toiminta

Säätiön hallintoneuvoston vuosikokous pidettiin maaliskuussa 2024. Siinä hyväksyttiin säätiön vuoden 2023 tilinpäätös ja toimintakertomus sekä vuoden 2024 toimintasuunnitelma ja talousarvio. Perustajayhteisöiden nimeämien hallintoneuvoston edustajien toimikausi on kaksi vuotta. Vuosittain 13:sta säätiön perustajajäsenestä kuusi tai seitsemän yhteisöä nimeää edustajansa hallintoneuvostoon. Hallintoneuvosto valitsi vuosikokouksessaan puheenjohtajaksi Elinkeinoelämän keskusliiton viestintäjohtaja Nora Elersin ja varapuheenjohtajaksi yrittäjä Raimo Heinäsen.

Säätiön hallituksen yleiset tehtävät on kuvattu säätiölaissa (487/2015). Mikkelin kaupunki nimeää hallitukseen kaksi edustajaa ja yhden varahenkilön. Loput edustajat ja kaksi varahenkilöä nimeää hallintoneuvosto. Hallituksen edustajien toimikausi on kaksi vuotta. Hallitus kokoontui vuonna 2024 kahdeksan kertaa.

Hallituksen kokoonpano säilyi muilta osin samana edelliseen vuoteen verrattuna, paitsi että erityisasiantuntija Tytti Voutilaisen tilalle hallitukseen nousi TKI-johtaja Stina Westman. Toimitusjohtaja Jenni Järvelä ilmoitti luopuvansa hallituksen jäsenyydestä vuoden 2024 lopussa. Tältä osin hallituksen täydentämisestä päättää hallintoneuvosto vuosikokouksessaan maaliskuussa 2025.

Strategia

Elkan nykyinen strategia on voimassa 1.7.2020 – 30.6.2025. Hallitus käynnisti keskustelun strategian uusimisesta vuoden 2024 aikana. Kevään 2025 aikana on tarkoitus kokoontua hallituksen strategiapäivään, jossa mietitään säätiön toimintaympäristön muutosta, digitalisaation vaatimuksia, mahdollisia julkisten avustusten leikkauksia sekä yhteistyömahdollisuuksia muiden toimijoiden kanssa. Stra-

tegiapäivän jälkeen alkaa uuden strategian valmistelu hallituksen antamien linjausten mukaisesti.

Talous

Elkan toiminta rahoitettiin vuonna 2024 Kansallisarkiston myöntämällä valtionavustuksella, Elkan ja Mikkelin kaupungin välisen kumppanuussopimuksen mukaisella rahoituksella, omalla varainhankinnalla ja hankerahoituksella. Designarkisto sai toimintaansa yleisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Säätiön toiminnan tulot ja menot (kaikki kustannuspaikat yhteensä) supistuivat hieman vuoteen 2023 verrattuna. Toiminnan volyymi oli reilun 1,4 miljoonan euron suuruinen. Tilikauden tulos oli 3947,64 € ylijäämäinen (vuonna 2023 se oli 1366,44 € alijäämäinen).

Kirjanpitolain mukaiset tiedot (3. luku 1. a § 1. momentti 1.–3. kohdat)

TOIMINNAN KEHITYS JA TULOKSELLISUUS

Vuosittain työsuhteessa olevien määrä on vaihdellut muutamalla henkilöllä. Henkilöstössä määräraikaisten työsuhteiden suhteellinen osuus on kasvanut. Määräaikaisia työntekijöitä on palkattu perustehtävien hoitamiseen ja kehittämisprojekteihin.

Asiakirja-aineiston vastaanottamisen määrä on vaihdellut vuosittain. Tarve siirtää arvokasta asiakirja-aineistoa Elkaan johtuu usein yrityksessä tai järjestössä olevasta muutostilanteesta. Siten muutostilanteiden määrä vaikuttaa suurelta osin vuosittain vastaanotettavan aineiston määrään. Yleisesti ottaen aineiston vastaanottomäärän trendi on ollut viime vuosina laskeva. Keskusteluissa on kuitenkin yksi valtavan iso arkistoluovutus, joka toteutuessaan vastaisi usean vuoden vastaanoton kokonaismäärää. Tästä syystä yksittäisiin vuosiin ei tarkastelussa kannata kiinnittää liikaa huomiota.



Ilmakuva Seitakorvasta.



Petäjäskosken voimalaitos.



Vanttauskosken voimalaitos.

Asiakirjojen järjestämisen ja kuvailun tuloksellisuuden arviointi kokonaisuutena on hankalaa, koska erilaisten aineistojen käsittelyajat vaihtelevat suuresti. Vuosittain käsiteltävien asiakirjojen määrää suhteessa käytettävissä oleviin henkilöresursseihin voidaan kuitenkin pitää hyvänä.

Aineistojen käyttäjille suunnatussa asiakaspalvelussa on selkeästi nouseva trendi. Eri-laisten selvitysten ja tiedusteluiden määrä on kasvanut viimeisten vuosien aikana merkittävästi. Tämä johtuneen ennen kaikkea Elkan aineistojen saamisesta Finna-hakupalveluun, Elkan yleisen tunnettavuuden lisääntymisestä sekä aineiston käyttötapauksen muutoksesta.

Myös asiakirjojen digitoinnin määrä on ollut kasvussa. Oman ja asiakasdigitoinnin lisäksi digitointia on tehty osana kehittämisprojekteja. Digitointi kuuluu nykyisin osaksi lähes kaikkia selvityksiä ja tiedusteluita sekä on monesti myös osa arkistonluovutuspalvelun kokonaisuutta.

TALOUDELLINEN TILANNE

Viimeisen viiden vuoden aikana toiminnan kokonaiskulut ovat vaihdelleet 1,5 miljoonan euron molemmin puolin. Tuloilla on voitu kattaa menot pienistä alijäämistä huolimatta. Alijäämät ovat johtuneet osittain siitä, että ennakkomaksuja ei ole voitu tulouttaa riittävästi vähintään nollatulokseen pääsemiseksi. Elkan maksuvalmius on ollut hyvä.

Suurin kuluerä vuonna 2024 olivat kiinteistökulut (49 %). Liki saman verran (45 %) meni palkkoihin sekä pakollisiin ja vapaaehtoihin henkilösivukuluihin. Loput olivat erilaisia muita toimintakuluja, jotka koostuivat mm. ICT- ja hallintokuluista.

MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Pääosa Elkan rahoituksesta tulee vuosittain erikseen päätettävänä julkisena valtionapuna.

Elka pyrkii vaikuttamaan siihen, että valtionavun määrä kehittyy myönteisesti. Tavoitteena on myös yksityisen rahoituksen, eli käytännössä palvelutuotannon määrän kasvattaminen.

Henkilöstö

Kertomusvuoden aikana Elkan palveluksessa oli 15 eri henkilöä. Heistä neljä oli määräaikaisessa työsuhteessa. Vuoden aikana keskimääräinen henkilöstömäärä oli 13 henkilöä. Lisäksi Elkassa oli tet-harjoittelija, työharjoittelijoita sekä työkokeilijoita.

Elkassa noudatettavat työehdot perustuvat työnantajan ja työntekijöiden väliseen sopimukseen. Se on voimassa helmikuun 2025 loppuun saakka.

Lakisääteisen työterveyshuollon lisäksi Elka on tukenut henkilökunnan työhyvinvointia ylläpitävää toimintaa. Työhyvinvointikeskustelut käytiin helmikuussa 2024.

Yhteistyö ja verkostot

Toimintavuoden aikana Elka oli mukana useissa paikallisissa, valtakunnallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa sekä yhteishankkeissa. Tärkeimpiä näistä olivat Memory Campus -verkosto, Yksityiset keskusarkistot ry, Liikearkistoyhdistys ry, DLM Forum, Time Machine Suomi ja Arkistosektorin yhteistyöverkosto. Kertomusvuonna Olli Alm oli jäsenenä Liikearkistoyhdistyksen hallituksessa ja koulutustoimikunnassa. Toimintakertomuksen lopussa on lueteltu jäsenyydet, kumppanuudet ja yhteishankkeet, joissa Elka oli mukana vuonna 2024.

Arkistoaineistojen vastaanottaminen

Elka noudattaa aineiston vastaanotossa arkistosektorin yhdessä valmistelemaa kansallista hankintapolitiikan työnjakoa sekä omaa sisäistä hankintapolitiikkaa ja seulontaohjetta. Ensiksi mainittu dokumentti ohjaa toimin-

taa ylemmällä tasolla jakamalla yhteiskunnan eri toimintojen arkistointivastuun eri arkistoille. Elkan sisäinen hankintapolitiikka ja työohje taas liikkuvat alemmalla tasolla ja ohjaavat sitä työtä, jota Elka tekee oman kansallisen vastuusektorinsa sisällä. Kansallinen hankintapoliittinen työnjako on Elkan näkökulmasta erittäin selkeä, eikä päällekkäisyyksiä muiden arkistotoimijoiden kanssa ole havaittu.

Toimintavuoden aikana oli kaksi pientä asiakirjasiirtoa toisesta muistiorganisaatiosta Elkaan. Kansallisarkisto ohjasi joitakin sille tulleita yhteydenottoja Elkaan. Elka puolestaan pyysi luovuttajaa olemaan yhteydessä sellaiseen arkistoon, jolle asiakirjat luontevimmin kuuluisivat.

Elkan vastuulla on yritysten ja elinkeinoelämän erilaisten organisaatioiden pysyvän säilytysarvon omaavien asiakirjojen säilyttäminen ja niihin liittyvä asiakaspalvelu. Toimintavuonna 59 aineistonluovuttajasta kaksi kolmasosaa oli yrityksiä tai yhteisöjä. Yksityisten henkilöiden haltuun on jäänyt yritysten ja järjestöjen asiakirjoja eri syistä. Kyse voi olla aikoja sitten toimintansa lopettaneen perheyhtiön asiakirjoista, edesmenneen johtajan kotiinsa tuomista aineistoista tai asuntokaupan yhteydessä tulleista kellariin tai ullakolle jääneistä vanhoista asiakirjoista.

Vanhan arkiston säilytystarvetta pohditaan usein jonkin muutostilanteen yhteydessä. Kun ei tiedetä mitä tehdä, otetaan yhteys Elkaan. Se, ettei vanhaa aineistoa lähdetä suin päin tuhoamaan, kertoo luovuttajan historiatietoisuudesta. Se tarkoittaa asiakirjojen avaamista tutkimuksen lähdeaineistoksi tai moninaiisiin muihin tiedontarpeisiin.

Uutta aineistoa vastaanotettiin toimintavuoden aikana 245 hyllymetriä, mikä on keskimääräistä huomattavasti vähemmän. Keskusteluissa on kuitenkin yksi iso arkistoluvutus, joka toteutuessaan vaikuttaisi merkit-

tävästi vastaanottotilastoihin koko vuosikymmenen osalta.

Aikaisempien vuosien tapaan vastaanotetussa aineistossa on tekstiasiakirjojen lisäksi valokuvia, piirustuksia, karttoja, av-aineistoa ja digitaalista aineistoa usein erilaisilla tietovälineillä. Vastaanotettava aineisto seulotaan ennen siirtoa Elkaan.

Aineiston käsittely ja digitointi

Arkistoaineistot saapuvat Elkaan lähes poikkeuksetta järjestämättöminä ja luetteloinnattomina. Tästä syystä arkistojen järjestäminen on yksi tärkeimmistä perustehtävistämme. Siihen käytetty työpanos on noin puolet koko arkiston henkilötyövuosista. Vuoden 2024 aikana järjestettiin 72 arkistoa, joiden yhteenlaskettu määrä oli noin 488 hyllymetriä. Se on hieman edellistä vuotta vähemmän, mutta kuitenkin ihan hyvä määrä, koska järjestettävässä aineistossa oli paljon erityismateriaaleja.

Suurimmat järjestetyt kokonaisuudet olivat Pohjolan Voima Oy (92 hm), Metsäteollisuus ry (83 hm), OP ryhmä (68 hm) sekä Storan Enson Veitsiluodon tehtaot (60 hm). Näiden lisäksi muita merkittäviä järjestämistöitä tehtiin mm. Rakennusteollisuus RT:n, Takon kartonkitehtaan sekä Markkinoinnin, teknologian ja luovuuden liiton aineistojen parissa. Näiden lisäksi saatiin järjestettyä ja luetteloitua monia pienempiä arkistoja sekä tehtyä täydennyksiä aikaisemmin järjestettyihin arkistoihin.

Digitointia tehtiin aikaisempia vuosia enemmän, ja digitoinnin menetelmiä ja prosesseja pyrittiin monin tavoin parantamaan. Vuoden 2024 aikana digitointia tehtiin Ellassa osana AIDA-kehittämishanketta, asiakkaille tehtävänä tilaustyönä sekä jonkin verran myös oman digitointisuunnitelmamme mukaisena ns. virkатыönä. Viime vuosina asiakastilausten määrä on jatkuvasti kasvanut, ja siitä syystä systemaattinen virkатыönä tehtävä digitointi



Tukkeja Petäjäskoskella.



Kahvitauko tukkilautalla.



Kanavan louhintaa.

on jäänyt vähemmälle. Asiakastilaukset voivat vaihdella yksittäisestä kuvatilauksesta aina kymmenen metrin kokoiseen asiakirja-digitointitilaukseen saakka. Isot tilaukset tulevat yleensä joko yrityksiltä, järjestöiltä tai tutkimushankkeilta. Pienemmät tilaukset taas yksityishenkilöiltä tai yksittäisiltä tutkijoilta.

Vuoden aikana digitoitiin 127 408 sivua, mikä vastaan hieman yli 21 hyllymetriä. Digitointimäärä on kasvanut edellisestä vuodesta reilut neljä prosenttia. Kasvua olisi voinut olla enemmänkin, ellei digitoitavana olisi ollut niin paljon valokuva-aineistoa, jonka digitointi on huomattavasti hitaampaa kuin asiakirja-aineiston. Joka tapauksessa digitoinnin määrä on kaikilla mittareilla tarkasteltuna ollut viime vuosina kasvusuunnassa.

Asiakaspalvelu

Elkan asiakaspalvelu on 2020-luvulla vilkastunut vuosi vuodelta. Kaikista selkeimmin tämä näkyy tietopyynnöissä, joiden määrä on lähes tuplaantunut viidessä vuodessa. 2010-luvun loppupuolella tiedusteluita tuli vuosittain keskimäärin 430 kappaletta vuodessa. Vuonna 2024 rikottiin ensimmäistä kertaa kahdeksansadan tiedustelun rajapyykki (809 kpl). Näkemyksemme mukaan tietopyyntöjen vilkastumiseen on kaksi perussyytä: ensiksi asiakkaiden siirtyminen yhä vahvemmin käyttämään digi- ja etäpalveluita ja toiseksi Elkan aineistojen saaminen Finna-hakupalveluun vuonna 2023.

Digi- ja etäpalveluiden käytön lisääntyminen ei kuitenkaan ole millään tavalla romahduttanut perinteisten tietopalveluiden käyttöä, vaan ne ovat pysyneet aikaisempien vuosien

tasolla. Tutkijakäyntejä vuonna 2024 kertyi 402 kappaletta, mikä on aika keskiverto lukumäärä. Kaukolainojen sekä kaukolainattujen arkistoyksiköiden kappalemäärät ovat jopa nousseet 2020-luvulla. Kaikista selvimmin tietopalvelun muutos näkyy tarkasteltaessa toimitettujen jäljenteiden lukumäärää. Vuonna 2019 niitä toimitettiin asiakkaille 458 kappaletta ja viime vuonna 11 424 kappaletta. Kasvua on siis viidessä vuodessa tullut lähes 2500 prosenttia.

Viestintä ja markkinointi

Toimintavuoden aikana Elka pyrki viestimään aktiivisesti toiminnastaan ja palveluistaan eri viestintäkanavilla. Käytössä olivat mm. Internetsivut, uutiskirje, verkkolehti Eemeli sekä suosituimmat sosiaalisen median kanavat Facebook, Instagram, Pinterest ja Youtube. Lukumääräisesti suurin joukko ihmisiä tavoitettiin juuri sosiaalisen median kanavien kautta. Niiden yhteenlaskettu katselukertojen lukumäärä oli noin kaksi miljoonaa. Tuotimme sisältöä myös Yksityiset keskusarkistot ry:n Facebook-sivulle. Verkkolehti Eemeli ilmestyi vuoden aikana kaksi kertaa.

Viestintään ja markkinointiin voidaan laskea mukaan myös eri tapahtumien ja messujen yhteydessä tapahtuva tunnettavuuden edistäminen. Vuosi 2024 olikin tapahtumien suhteen varmaankin kaikkien aikojen vilkkain. Elkan perinteiseen Arkistojen päivän tapahtumaan marraskuussa osallistui yli 200 ihmistä. Se on koronapandemian jälkeisen ajan ylivoimaisesti suurin kävijämäärä. Mikkelin Museoiden yö -tapahtuma keräsi tänä vuonna yli 22 000 vierailua. Elkan käyttöön oli järjestetty Sodan ja rauhan keskus Muistin auditorio, jonka 'Kino Elkassa' esitettiin vanhoja Mikkeli-aiheisia filmejä.

Kollegoille ja sidosryhmille järjestettyjä tapahtumiakin oli useita. Tärkeimpinä varmaankin marraskuussa pidetyt Historian opettajien koulutuspäivät sekä Suomen XVIII

Liikearkistopäivät. Ensiksi mainittuja Elka oli järjestämässä yhdessä Sodan ja rauhan keskus Muistin, Kansallisarkiston ja Kansalliskirjaston kanssa. Jälkimmäisessä taas päävastuu oli Liikearkistoyhdistyksellä, mutta Elka ja Memory Campus -klusteri toimivat keskeisinä paikallisina kumppaneina. Osallistujamäärältään iso tapahtuma oli syyskuussa Mikkelissä järjestetty Digital Archiving Futures -tapahtuma, joka keräsi paikan päälle sekä verkon kautta yhteensä noin 400 alan ammattilaista. Elka oli tässäkin tapahtumassa kumppanina, sekä yhtenä vierailukohteena että asiantuntijaluennon pitäjänä.

Koulutus ja neuvonta

Koulutusyhteistyötä Elka teki kertomusvuonnaakin Liikearkistoyhdistyksen kanssa. Olli Alm oli koulutustoimikunnan jäsen ja on myös toiminut luennoitsijana kursseilla. Vuonna 2024 yhdistys järjesti peruskurssin, fyysisen arkistoinnin teemapäivän sekä Liikearkistopäivät. Olli Alm osallistui kurssien suunnitteluun. Liikearkistoyhdistyksen lisäksi Elka osallistui yhdessä Kansallisarkiston ja Kansalliskirjaston kanssa Samiedun järjestämään digitoinnin osaajakoulutukseen. Tarjosimme vuoden aikana kaksi asiantuntijaluentoa ja niiden lisäksi neljä harjoittelupaikkaa kurssin opiskelijoille. Designarkiston oppilaitosyhteistyöstä kerrotaan tarkemmin Designarkiston osuudessa.

Neuvontaa Elka järjesti sekä käyttäjäasiakkailla että arkistonluovuttaja-asiakkaille. Käyttäjäasiakkaiden neuvonta tapahtui useimmiten joko puhelimen tai sähköpostin välityksellä tai osana vierailukäyntejä. Arkistonluovuttaja-asiakkaita taas neuvottiin esimerkiksi arkistojen arvonnäilytyksessä.

Raisio

MAISTERI

AIMO VUORINEN · OHJAUS VESA RAISKIO



DESIGNARKISTO

Henkilöstö ja talous

Designarkiston tietopalvelusihterin tehtäviä hoiti toimintavuoden aikana FM Sari Muinonen. Tietopalvelusihterin työtehtäviä olivat mm. aineistojen hankinta ja vastaanotto, aineistojen käytettävyyden edistäminen, viestintä ja markkinointi, arkiston palveluiden kehittäminen sekä näyttelyiden ja tapahtumien suunnittelu.

Korkeakouluharjoittelija Kati Lähde työskenteli Designarkiston palveluksessa toukokuun alusta lokakuun loppuun saakka. Hänen tehtäviään olivat koululaisten työpajojen sisältöjen suunnittelu ja pilotointi, valokuvaaminen sekä graafiseen suunnitteluun ja viestintään liittyvät tehtävät. Lisäksi hän osallistui Designarkiston aineistolahjoituksen palvelupolun kehittämiseen.

Designarkiston toiminnan kokonaiskustannukset vuonna 2024 olivat 58 200,01 €. Toimintaan saatiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä erityisavustusta 55 000 €. Menojen ylitys (3 200,01 €) katettiin Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkiston säätiön omarahoitusosuudella.

Aineistojen hankinta ja vastaanotto

Designarkisto kerää systemaattisesti talteen suomalaiseen muotoiluun ja suunnitteluun liittyviä asiakirjoja ja esineitä muotoilun ja visuaalisen viestinnän alalla toimivilta suunnittelijoilta, yrityksiltä ja järjestöiltä. Lahjoitusprosessit ovat usein pitkiä, ja ensimmäisestä yhteydenotosta voi kulua jopa useita vuosia siihen, että aineistot lopulta siirretään arkistoon. Aineistolahjoittajat ottavat yhteyttä Designarkistoon usein siinä vaiheessa, kun he ovat lopettamassa ammatillista toimintaansa. Halu tukea tutkimustyötä ja suomalaisen muotoilutiedon säilymistä ovat yleisiä perusteita lahjoittaa asiakirjoja arkistoon.

Monet aineistolahjoittajat myös ajattelevat, että heidän työnsä ja tietotaitonsa voisivat olla hyödyksi nuoremmille muotoilijasukupolville.

Vuoden 2024 aikana Designarkisto vastaanotti aineistoja kahdeksalta lahjoittajalta yhteensä noin 10 hyllymetriä. Määrä pitää sisällään myös erityisaineistot, kuten piirustukset, valokuvat ja esineet. Osa aineistoista saapui ainoastaan sähköisessä muodossa. Uusia lahjoittajia olivat muotoilutoimisto Design Reform Oy, keramiikkataiteilija Åsa Hellman, graafinen suunnittelija Matti Mäkipään kuolinpesä, vaatesuunnittelija Pirjo Rautiainen sekä keramiikkataiteilija, sisustusarkkitehti Olli Vasan kuolinpesä. Lisäksi jo olemassa olevia arkistojaan täydensivät graafinen suunnittelija Seppo Korkeila, teollinen muotoilija Jukka Vaajakallio sekä Gafia ry Vuoden Huiput 2023 -kilpailun näyttelymaterialeilla.

Lahjoittaminen arkistoon halutaan tehdä asiakkaille mahdollisimman vaivattomaksi ja sujuvaksi. Aineistolahjoituksen palvelupolun toimivuutta tarkastellaankin säännöllisesti asiakkailta saatujen palautteiden perusteella. Toimintavuoden aikana palvelutuokioita on pyritty kehittämään siten, että arkiston henkilökunta olisi paremmin asiakkaiden tukena ja apuna niissä lahjoitusprosessin vaiheissa, joissa asiakkaat sitä toivovat. Aineistolahjoituksen palvelupolun kehittämiseen liittyen myös lahjoittajille suunnattuja ohjeita päivitettiin. Lahjoittajia askarruttavat usein samankaltaiset asiat, ja niihin uudessa ohjeituksessa pyritään vastaamaan mahdollisimman kattavasti.

Kokemustieto on suunnittelijalle työuran aikana kertynyttä omakohtaista tietoa esimerkiksi hänen työstään ja suunnitteluprojektiansa taustoista. Designarkisto on taltioinut jo vuosien ajan muotoilijoiden kokemustietoa esimerkiksi muotoilutarinoiden ja

verkkonäyttelyiden avulla. Jotta tätä muotoilijoiden ammattikunnan tärkeää kulttuuriperintöä saataisiin aiempaa systemaattisemmin taltioitua, halutaan kokemustiedon kerääminen liittää tiiviimmäksi osaksi aineistojen lahjoitusprosessia. Toimintavuoden aikana kokemustietoa on kerätty aineistolahjoittajilta kyselyiden ja haastatteluiden avulla. Kerätty tieto taltioidaan kyseisen suunnittelijan arkiston yhteyteen täydentämään asiakirja-aineistoja. Se tarjoaa tutkijoiden käyttöön taustamateriaalia, mutta toimii myös arkiston henkilökunnan apuna aineistojen järjestämisessä ja muotoilijoiden työn tunnetuksi tekemisessä.

Aineistojen käytettävyyden edistäminen

Arkistojen järjestämisen yhteydessä asiakirjat siirretään arkistokelpoisiin säilytysvälineisiin sekä luetteloidaan ja kuvaillaan Yksä-arkistotietokantaan. Samalla arkistojen sisältämät esineet valokuvataan ja kuvat liitetään tietokantaan. Viime vuoden aikana vastaanotettuja asiakirjoja ja esineitä järjestettiin, luettelointiin ja kuvailtiin tutkijapalvelua varten yhteensä noin 25 hyllymetriä. Järjestämistyön ja seulonnan tuloksena aineistot supistuivat noin 18 hyllymetriin. Vuoden aikana järjestettiin ja luettelointiin muotoilutoimisto Desigence Oy:n aineistot sekä muotoilutoimisto Edean ja graafinen suunnittelija Kari Piipon arkistojen täydennyserät. Lisäksi digitaalisten aineistojen löydettävyyttä haluttiin parantaa päivittämällä arkistotietokannassa vajavaisin metatiedoin olevien aineistojen kuvailutietoja.

Designarkistoon lahjoitettavat asiakirjat sisältävät usein runsaasti eri suunnitteluvaiheisiin liittyviä piirustuksia sekä valokuva-aineistoja. Digitoinnissa onkin panostettu nimenomaan näihin erikoisaineistoihin. Jotta arkiston asiakkaita pystyttäisiin palvelemaan entistä paremmin, on digitointia pyritty laajentamaan myös muihin asiakirjatyyppeihin. Mikäli koko arkistoa ei ole mahdollista digi-

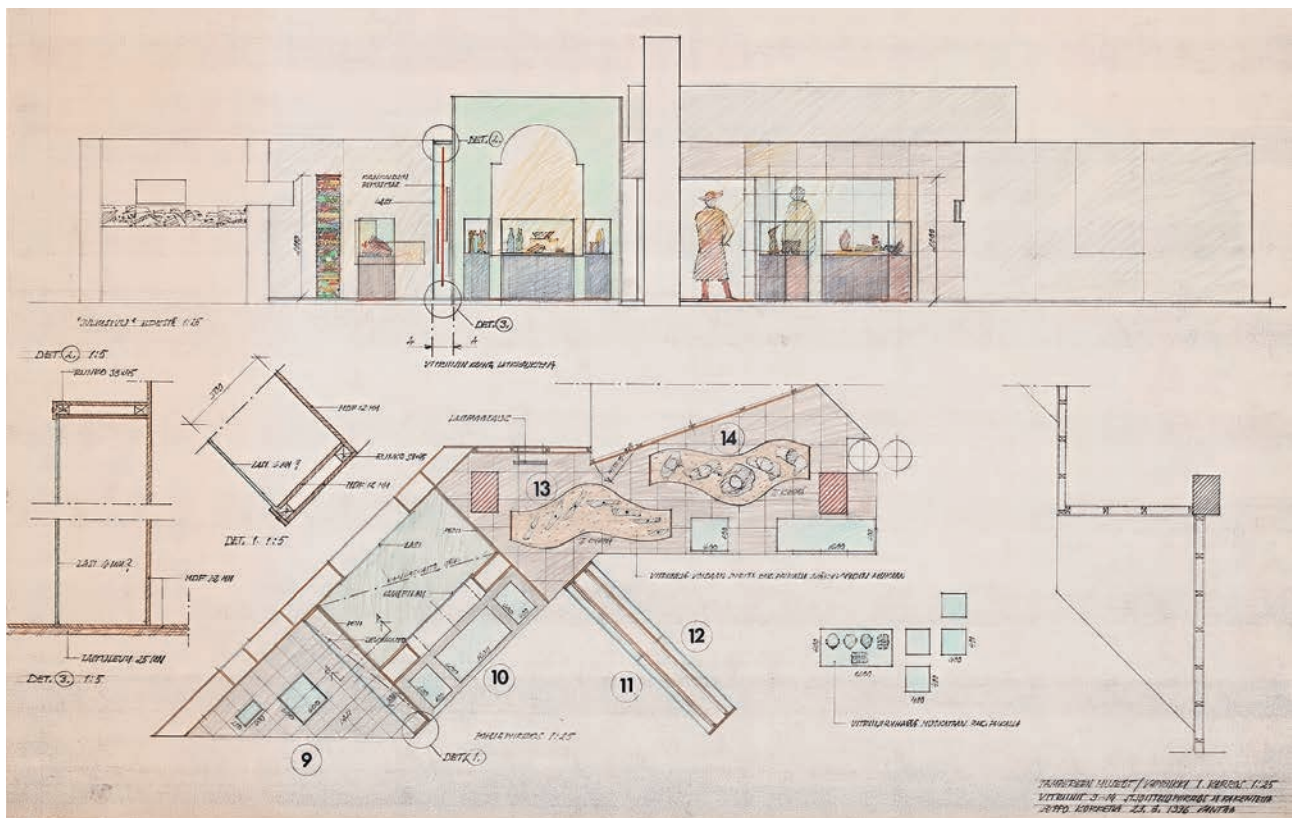
toida, niin kustakin arkistosta pyritään saamaan digitaaliseen muotoon ainakin merkittävimmät aineistokokonaisuudet. Kaikkiaan vuoden 2024 aikana digitointiin 2819 sivua, josta syntyi dataa noin 77 gigatavua. Kaikki digitaaliset aineistot tallennetaan Yksä-arkistotietokantaan, jossa ne ovat asiakkaiden katsottavissa. Aineistot ovat löydettävissä myös Finna-hakupalvelun kautta. Aineistoja hyödynnetään myös arkiston omassa viestinnässä ja näyttelytoiminnassa.

Aineistojen jakelu ja saatavuus

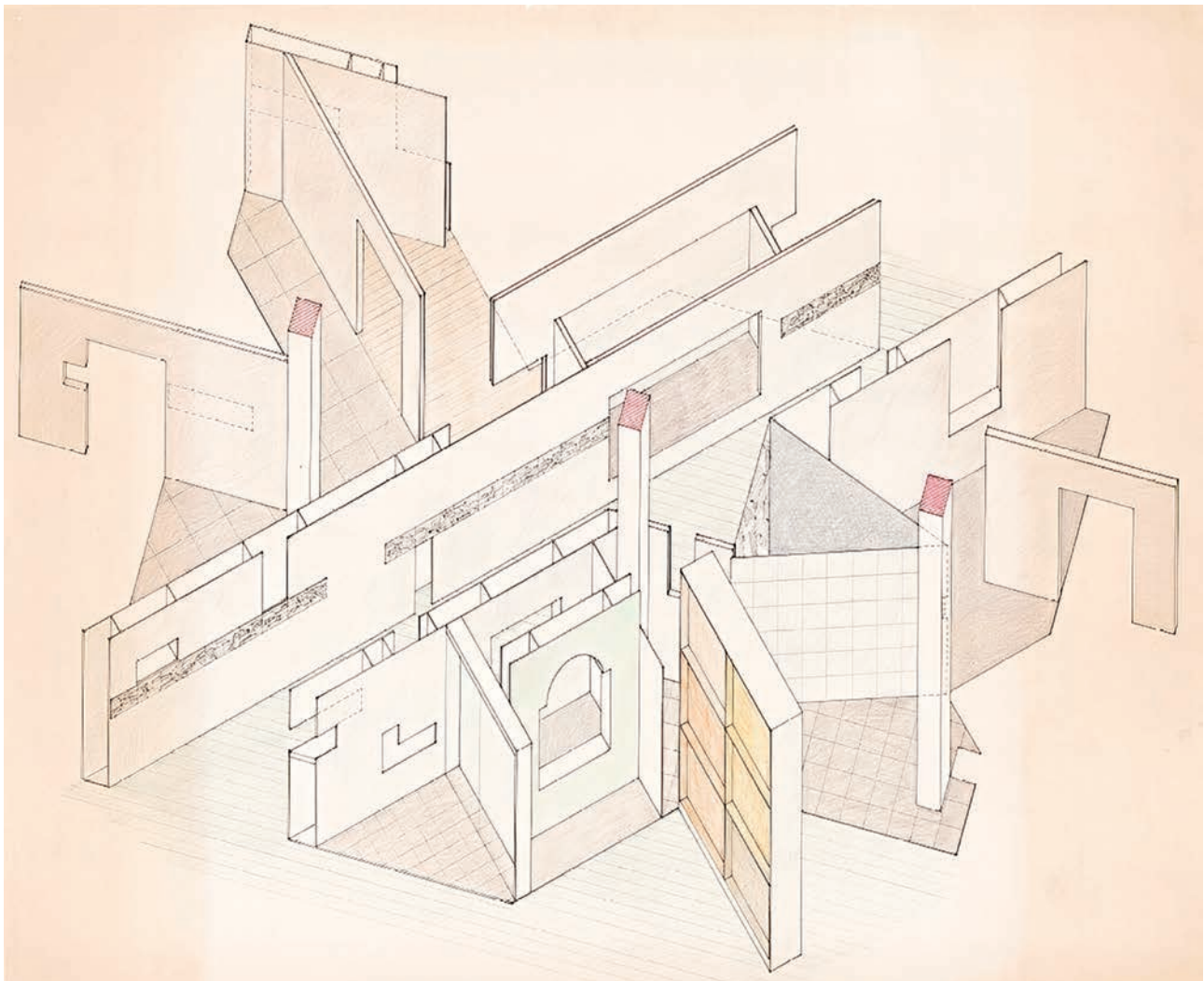
Designarkiston verkkosivut ovat tärkeä aineiston jakelukanava. Arkiston järjestämisen yhteydessä verkkosivuille kirjoitettiin jokaisesta suunnittelijasta esittely, jossa kerrotaan kyseisen muotoilijan urasta ja esitellään hänen suunnittelutöitään. Lisäksi esittelyiden yhteyteen lisättiin suorat linkit arkistotietokantaan kyseisen suunnittelijan digitaalisiin aineistoihin. Niiden avulla pyritään helpottamaan asiakkaiden aineistojenhakua.

Designarkiston kotisivujen uudesta verkko-opetusmateriaalit-osiosta löytyvät kootusti kaikki Designarkiston muotoilukasvatukseen aineistot vuodesta 2016 lähtien. Opetusmateriaalit on tarkoitettu koulujen ja opettajien vapaasti käytettäväksi. Ne on suunniteltu erityisesti peruskoulujen ja toisen asteen opetukseen, mutta ovat sovellettavissa kaikenikäisille. Viime vuoden aikana täydennystä saivat myös verkkosivuilta löytyvät korkeakoulujen opinnäytetöiden aineistopakettit, joiden on tarkoitus helpottaa aineistojen käyttöä opinnäytetöiden lähdemateriaaleina.

Sosiaalisen median kautta Designarkisto pysyy tavoittamaan muita viestintäkanavia laajempaa yleisöä ja kasvattamaan tietoisuutta arkistosta ja sen toiminnasta. Arkiston Facebook-sivulla esitellään aineistoja ja kerrotaan arkiston ajankohtaisista asioista, kuten uusista aineistolahjoituksista ja muista tapahtumista. Designarkiston Instagram-tilillä taas



Museokeskus Vapriikin näyttelyn luonnoksia, Seppo Korkeilan arkisto.



pääsee seuraamaan reaaliajassa arkistoelämän moninaisuutta. Siellä kerrotaan työpäivien kulusta ja ajankohtaisista työtehtävistä sekä tutustutetaan seuraajia arkistoaineistojen kautta suomalaiseen muotoiluun.

Koululaisten työpajapilotoinnit

Designarkiston korkeakouluharjoittelija Kati Lähde valmisteli kevään ja kesän 2024 aikana koululaisille suunnattuja työpajamateriaaleja, joiden sisällön suunnittelussa hän hyödynsi Elkan ja Designarkiston aineistoja. Tavoitteena oli suunnitella työpajakokonaisuudet, joiden sisältö toimisi niin peruskoulujen oppilaille kuin toisen asteen opiskelijoillekin. Työpajojen aiheiden haluttiin myös olevan niin laaja-alaisia, että ne soveltuisivat useiden eri oppiaineiden opetukseen. Arkiston kattavien materiaalien pohjalta olisi voinut suunnitella useita erilaisia työpajoja, mutta teemoiksi valikoituivat lopulta Katukuva vuonna 2070 sekä Oma mainostoimisto.

Katukuva vuonna 2070 -työpajassa oppilaiden tehtävänä on harjoitella tulevaisuusajattelua ja ennakointia sekä opetella hahmottamaan omia vaikutusmahdollisuuksiaan tulevaisuuden rakentajina. Lähtökohdan tähän tarjoaa Elmassa olevan Itä-Suomen instituutin arkiston valokuvat Mikkelin puutaloista vuodelta 1970 sekä samalta paikalta kesällä 2024 otetut kuvat. Työpajassa oppilaat tarkastelevat katukuvassa vuosien 1970 ja 2024 välillä tapahtuneita muutoksia ja pohtivat niiden syitä. Tämän jälkeen he visualisoivat megatrendikorttien avulla, miltä katukuva voisi näyttää vuonna 2070.

Oma mainostoimisto -työpajassa koululaiset opettelevat median ja kuvien tulkitsemisen taitoa, visuaalista ja kielellistä ilmaisua sekä ryhmätyöskentelyä. He tutustuvat mainonnan maailmaan tulkitsemalla arkistoista löytyviä eri aikakausien mainoksia. Mainoksista etsitään tuttuja tuotemerkkejä sekä pohdi-

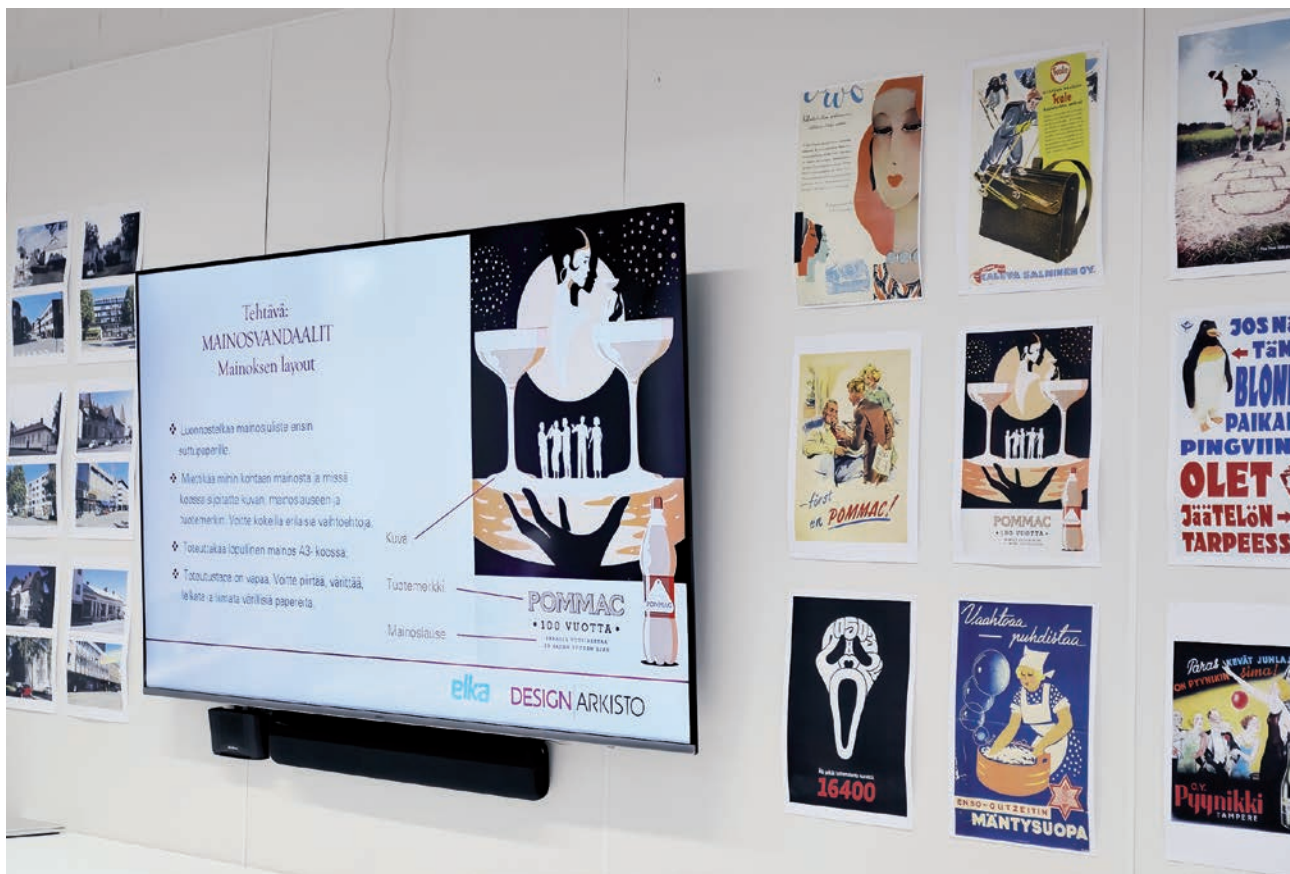
taan, mitkä mainoksista eivät olisi enää nykypäivänä mahdollisia. Oppilaat myös perustavat pienryhmissä omat mainostoimistot, jossa he muokkaavat vanhasta mainoksesta nykyaikaisen mainosjulisteen.

Syyskuussa 2024 mikkeliläisiä koululaisryhmiä kutsuttiin mukaan pilotoimaan työpajojen sisältöjä. Elkan tiloissa järjestettyihin työpajoihin ilmoittautui mukaan seitsemän ryhmää peruskoulujen 5.–9. luokilta. Pilotoinnin tavoitteena oli testata muun muassa sitä, miten materiaalit toimivat eri-ikäisillä oppilaille, miten materiaaleja pitää vielä jatkokehittää ja onko työpajojen aikataulut onnistunut.

Jo pilotointiviikon kuluessa työpajojen sisältöihin ja aikatauluihin tehtiin pieniä muutoksia, mikäli huomattiin, että jokin asia ei toiminut toivotulla tavalla. Kaikilta mukana olleilta oppilailta ja opettajilta kerättiin myös palautetta. Pilotoinnista saatujen palautteiden ja kokemusten perusteella työpajamateriaaleista muokattiin kokonaisuudet, jotka lisättiin Designarkiston kotisivujen verkko-opetusmateriaalit-osioon. Materiaaleja testattiin vielä marraskuussa Elkan Arkistojen päivä -tapahtumassa. Tähän non-stop-periaatteella toteutettuun työpajaan pääsivät osallistumaan kaikenikäiset ihmiset. Tapah-tuman aikana havaittiin, että materiaalit ovat muokattavissa erilaisiin tilanteisiin ja soveltuvat hyvin myös aikuisväestölle.

Koululaisten muotoilupajat Designarkistossa.





Koululaisten muotoilupajat Designarkistossa.



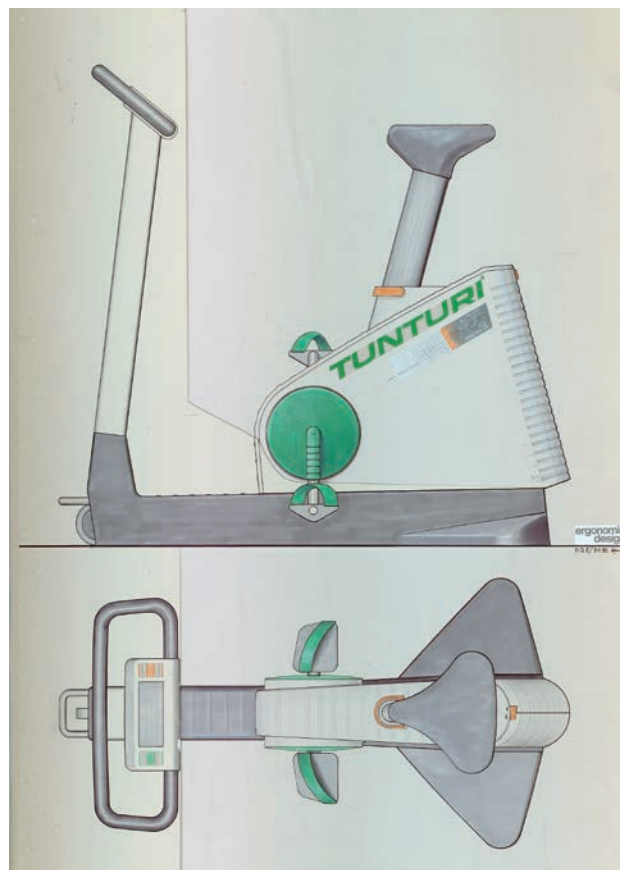
Arkistojen päivänä työpajassa suunniteltiin, miltä Mikkelin katukuva näyttää vuonna 2070.



Teatterijuliste, Kari Piipon arkisto.



City-polkupyöräprojekti, Desigence Oy:n arkisto.



Tunturi-kuntopyörä, Edean arkisto.

** rosegarden **

*autumn
winter* 95/96



Toimintatietoja ja tilastoja

HALLINTONEUVOSTO 21.3.2024 ALKAEN

Yhteisö	Edustaja	<i>Varalla</i>
Aalto-yliopisto	Teemu Malmi	Jari Huikka
Elinkeinoelämän keskusliitto	Nora Elers, puheenjohtaja	Vesa Perälampi
Elinkeinoelämän keskusliitto	Susanna Niinistö-Sivuranta	Heikki Kuutti Uusitalo
Keskuskauppakamari	Yvonne Backas	Anne-Mari Sillanpää
Liikearkistoyhdistys	Toni Suutari	Susanna Kokkinen
Liikesivistysrahasto	Kari Manninen	Johanna Vesterinen
Mikkeli kaupunki	Raimo Heinänen, varapuheenjohtaja	Aki Kauranen
Mikkeli kaupunki	Jatta Juhola	Laura Hämäläinen 5.11.2024 saakka, jonka jälkeen Petri Pekonen
Mikkeli kaupunki	Juha Vuori	Annaliisa Leinonen
Stiftensen för Åbo Akademi	Sanna Linjama-Mannermaa	Alexandra Nummenpää
Etelä-Savon kauppakamari	Esko Pitkänen	Teppo Leinonen
Etelä-Savon maakuntaliitto	Anne Kokkonen	Heidi Miettinen
Suomen Kulttuurirahasto	Jyrki Paaskoski	Päivikki Eskelinen-Rönkä

HALLITUS, jäsenet

Jari Eloranta

Mikko Hyvärinen

Jenni Järvelä

Timo Paakki, puheenjohtaja

Mirva Peltoniemi

Tommi Toivola, varapuheenjohtaja

Tytti Voutilainen, 21.3. saakka

Stina Westman, 21.3. alkaen

Varajäsenet

Virpi Siekkinen

Johanna Linna

Pasi Nevalainen

HENKILÖSTÖ 2024

Alm Olli, tietopalvelu- ja kehittämispäällikkö, 1.7. alk. arkistonjohtaja

Junter Leena, digitoija

Järvinen Kiia, kesätyöntekijä

Kokkonen Mika, it-asiantuntija, 1.10. alk. kehittämispäällikkö

Kortekallio Anneli, tietopalvelusihteeri

Laakkonen Rauno, tietopalvelusihteeri

Liukkonen Jukka, tietopalvelusihteeri

Luoma-aho Jarmo, arkistonjohtaja, 30.6. saakka

Lähde Kati, korkeakouluharjoittelija

Muinonen Sari, tietopalvelusihteeri
Olkkonen Tarja, tietopalvelusihteeri
Roivas-Alm Elina, tietopalvelusihteeri
Soivanen Satu, opetusaineiston tuottaja EAKR-hankkeet
Strömberg Heljä, tietopalvelusihteeri
Vilén Tommi, arkistomestari

JÄSENYYDET, KUMPPANUUDET JA YHTEISHANKKEET 2024

Aida-hanke
Arkistosektorin yhteistyöverkosto
Digitalia
DLM Forum
Etelä-Savon kauppakamari
European Association of Banking and Financial History (EABH)
European Business History Association (EBAH)
Helsingin yliopisto talous- ja sosiaalhistorian yksikkö
International Council of Archives (ICA), Section of Business Archives (SBA)
Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos
Laivadata
Liikearkistoyhdistys ry.
Memoriaali-yhteistyöryhmä
Memory Campus
Suomen Linja-autohistoriallinen Seura
Suomen Taloushistoriallinen Yhdistys
Teollisuusperinteen Seura
Time Machine
Yksityiset Keskusarkistot ry.

Aineistojen vastaanottaminen 2024

LUOVUTUSKERTOJA 2024	
yrietykset ja yhteisöt	46
yksityishenkilöt	19
LUOVUTTAJIEN LUKUMÄÄRÄ 2024	
yrietykset ja yhteisöt	36
yksityishenkilöt	16
YRITYS- JA YHTEISÖLUOVUTTAJAT 2024	
BMI Suomi Oy	
Design Reform Oy	
Forssan museo	
Grafia ry	
Helen Oy	
Helsingin Seudun Kauppakamari	



Hollming Oy
Kirjapaino Merkur Oy
Kotkan kaupunki
Kuusakoski Oy
Kymenlaakson Osuuspankki
Lahden Polttimo Oy
Moottoriliikenteen Keskusjärjestö MoLiKe
Nordea Bank Oy
Nordea Seinäjoki
Oskar Öflunds Stiftelse sr
Päivittäistavarakauppa ry
Satakunnan museo
SKAL Keski-Suomi ry
Stora Enso Imatra
Stora Enso Metsä
Stora Enso pääkonttori
Stora Enso Sunilan tehdas
Stora Enso Veitsiluoto
Suomen Apteekkariliitto
Suomen Tasolasiyhdistys ry
Suomen Tieyhdistys ry
Suur-Savon Sähkö Oy
Tampereen museoiden kokoelmakeskus
Turun museokeskus
Yhdyskuntatekniikka
Yksityisyrityksien säätiö
Yleisradio Oy
Yleisradio Oy, Itä-Suomi
Yleisradio Oy, kulttuuritoimitus
Yleisradio Oy, Oulu

Tilastot 2024

SÄILYTYKSESSÄ OLEVA AINEISTO		
Kokonaismäärä (sisältää myös erityisaineistot)	35 409,93	hm
Valokuvat	1 025 487	kpl
Äänitteet	3344	kpl
	2477	tuntia
Elävä kuva	15 286	kpl
	5072	tuntia
Julisteet, kartat, piirustukset	494 547	kpl
Digitaalinen aineisto	70,2	teratavua
Kartunta (vähennettynä poistot ja tiivistyminen)	50,49	hm
AINEISTON VASTAANOTTAMINEN		
Kokonaismäärä (sisältää myös erityisaineistot)	245,53	hm

Elkan ja Designarkiston henkilökuntaa.

Valokuvat	4664	kpl
Äänitteitä	6	kpl
	3	tuntia
Elävä kuva	16	kpl
	8	tuntia
Julisteet, kartat, piirustukset	495	kpl
Digitaalinen aineisto	232	gigatavua
DIGITOINTI		
Uutta digitaalista aineistoa	471	gigatavua
Digitoidut kuvausyksiköt (sivu, kuva, piirustus tms.)	127 408	kpl
Digitoidun aineiston määrä	21,2	hm
Digitoituja audio- ja videotallenteita	2	tuntia
ASIAKIRJOJEN JÄRJESTÄMINEN, LUETTELOINTI JA KUVAILU		
Järjestetyt ja luetteloidut arkistot	72	kpl
	487,78	hm
TUTKIJAJA- JA ASIAKASPALVELU		
Tutkijakäynnit	402	kpl
Tutkijasaliin toimitetut arkistoyksiköt	5056	kpl
Kaukolainat	29	kpl
Kaukolainatut arkistoyksiköt	230	kpl
Tietopyynnöt (s-posti, kirje ja puhelin)	809	kpl
Toimitetut jäljenteet	11 424	kpl
SÄHKÖISET PALVELUT		
Käynnit kokoelmiin liittyvissä palveluissa	125 642	kpl
Keskimääräinen palvelussa vietetty aika	8,03	min
VIESTINTÄ, VIERAILURYHMÄT JA ESITTELYT		
Käynnit kotisivuilla	25 615	kpl
Verkkolehti Eemeli	2	ilместymiskertaa
Ryhmät ja muut esittelyt	8	kpl
	80	osallistujaa
Uutiskirje	5	jakelukertaa
NÄYTTELYT		
Perinteiset näyttelyt	4	kpl
Verkkonäyttelyt	3	kpl
KOULUTUS, NEUVONTA JA OHJAUS		
Koulutus käyttäjille		
– koulutettujen määrä	573	osallistujaa
– luentotunnit	13	tuntia
Neuvonta ja ohjaus	64	kertaa



Tulvahuippu Petäjaskoskella.



Taivalkosken voimala.



City-polkupyöräprojekti, Desigence Oy:n arkisto.



Traktorin luonnos, Edean arkisto.

Designarkiston tilastot 2024

AINEISTOLAHJOITTAJAT		
Design Reform Oy		
Grafia ry		
Åsa Hellman		
Seppo Korkeila		
Matti Mäkipään perikunta		
Pirjo Rautiainen		
Jukka Vaajakallio		
Olli Vasan perikunta		
AINEISTON VASTAANOTTAMINEN		
Kokonaismäärä (sisältää myös erityisaineistot)	9,96	hyllymetriä
Piirustukset ja julisteet	295	kpl
Valokuva-aineistot	2 064	kpl
Esineet	15	kpl
Digitaalinen aineisto	4,8	gigatavua
SÄILYTYKSESSÄ OLEVA AINEISTO VUODEN 2024 LOPUSSA		
Kokonaismäärä (sisältää myös erityisaineistot)	57	arkistoa
	291,03	hyllymetriä
Piirustukset ja julisteet	20 455	kpl
Valokuva-aineistot	33 969	kpl
JÄRJESTÄMINEN JA DIGITOINTI		
Järjestetyt ja luetteloidut arkistot	3	kpl
	24,95	hyllymetriä
Digitoidut aineistot	77,29	gigatavua
Digitoidut kuvausyksiköt (sivu, kuva, piirustus tms.)	2819	kpl
VIESTINTÄ		
Verkkosivulataukset	11 344	kpl
Uutiskirjeet	2	kpl
Facebook-julkaisut	221	kpl
Instagram-julkaisut	103	kpl
NÄYTTELY JA MUOTOILUKASVATUS		
Fyysiset näyttelyt	2	kpl
Verkkonäyttelyt	4	kpl
Muotoilukasvatustyöpajoihin osallistujat	145	henkilöä

Kuvia toimintavuoden tapahtumista



Jarmo Luoma-ahon läksiäiset.



Arkistomestari Tommi Vilén 30 vuotta talossa.



Jarmo Luoma-ahon läksiäiset.



Arkistojen päivän näyttelyä.



Arkistojen päivän puutaloesitys.



*Mikkelin yliopistokeskuksen
henkilökunnan vierailu.*



*Suomen muotoilukasvatusseuran
henkilökunnan vierailu.*



*Kati Lähde ohjasi koululaisten
muotoilupajat Designarkistossa*



Koululaisten muotoilupajat Designarkistossa.



Henkilökunnan virkistyspäivä Lahdessa.



Designarkiston aineistojen noutoreissu.



Tykytunnin sulkapallopelel Elkan pihalla.



Yleisöä kuvaustauolla.



Vinttikaivo.

elka

SUOMEN ELINKEINOELÄMÄN KESKUSARKISTO

Tutkijantie 7
50100 Mikkeli

Asiakaspalvelu
044 321 3420

Sähköposti
e-posti@elka.fi

www.elka.fi